

0. UNA MENA DE PRÒLEG

CORDELIRA, *parlant al públic*: A estones sento un desig fortíssim d'escriure per al teatre un vodevil o una comèdia. I l'escriuré, si res no m'ho impedeix, però la donaré al teatre no pas abans de la fi de 1903...

Això ho va escriure Txèkhov en una carta d'abans de *L'hort dels cirerers*.

Jo, pobre poeta local,

a vegades també sento aquest desig fortíssim.

I finalment m'he decidit. No sé

si serà un vodevil o una comèdia o una tragèdia,
o una mica de tot.

Com serà? No ho sé. De què anirà? Doncs d'això:

Imaginin una gran casa pairal als afores de Riudejoncs de les Arenes. Al costat de la casa, construïda dalt d'un turonet, més enllà del jardí, ara tot florit de lilàs, comença el conegut com a l'Hort de les Oliveres. Són dotze hectàrees plantades d'oliveres, que baixen suaument. La casa i l'Hort de les Oliveres són enmig d'una gran finca, amb bosc, conreus i erms. Al fons, lluny, es veu el mar. És Dijous Sant. La tarda cau lenta i perfumada. El vespre arriba.

Entra ANGELETA.

ANGELETA:

Sóc l'Angeleta,
la minyona.

Servidora no té cap importància en aquesta història,
però

el senyor Cordelira, amic de tota la vida
del senyor Guillem, al cel sigui,
m'ha dit que els expliqués alguna cosa
i per això, pobra de mi,
sóc aquí.

I què vol que els hi expliqui?, jo que li he dit.
I ell, no ho sé, dona, vostè mateixa,
alguna cosa de vostè i d'aquesta família...

Doncs,
vaig entrar a servir
quan tenia quinze anys
en aquesta casa que el senyor Cordelira
n'ha dit «una gran casa pairal» i que ho és,
però que tothom en diu «L'Hort de les Oliveres».
N'he fet setanta-cinc.

Tota una vida.

Vaig fer de mainadera del senyor Guillem
i després dels dos nens, els fills del senyor Guillem
i la senyoreta Felicitat. En Guillem nen i l'Esperança.
De fet, els vaig pujar jo.

Ara ella té nòvio, un noi massa gran per ella
i mig castellà. Què hi farem. Des que té aquest nòvio
que em tracta amb una mica de distància. Què hi farem.
Un dia vaig sentir com ell li deia:
Espe —li diu Espe, el molt gamarús...—, no tinguis tantes confiances
amb el servei. I ella va callar. Què hi farem. En canvi, abans,
que si Angeleta aquí, que si Angeleta allà, que si mira quin jersei,
que si t'agraden aquestes sabates?
El nen, bé, el senyor Guillem d'ara,
que estrany se'm fa de dir-ho, que per mi sempre serà el nen...
Sí, els vaig pujar a tots dos, de menuts, perquè la seva mare
sempre era fora.
Quan va poder els va posar interns, pobrets, els angelets,
s'enyoraven.
Jo un dia en vaig parlar amb el senyor, i ell em va dir, Angeleta,
és molt millor per ells. Ja t'has adonat que aquí les coses
no són pas com haurien de ser.
El senyor em tenia confiança, és clar, jo havia estat
la seva mainadera... Quan els dos nens van créixer
i no necessitaven mainadera,
vaig passar a ser minyona de confiança, aquí
i a Barcelona.
Però jo estic molt millor aquí
que no pas a ciutat.
Se'm fa sempre pesat viure a ciutat.
I ara que la senyora ha tancat aquell pis

i viu sempre a París i la nena té el seu apartament
a Barcelona
i el nen va marxar a Amèrica, doncs jo he viscut aquí.
Hi estic molt bé.

I ara no sé què passarà. Potser hauré de tornar
al Collsacabra, al mas
on la meva germana i el seu home hi fan de masovers,
un cop de mà, sempre el podré donar, i fe'ls-hi companyia,
ara que els seus dos nois, els meus nebots, ja s'han fet grans,
un és metge i l'altre ha marxat a Alemanya a treballar.
Que tot està molt malament, aquí,
molt malament...

Sí, és clar, tants d'anys,
sé moltes coses d'aquesta casa
i d'aquesta família.

Un dia que es barallaven
ell i la senyoreta, sort que els dos nens no hi eren,
després, el senyor em va cridar i em va dir, Angeleta,
tu, com aquells tres micos, ja ho saps. No hi sents, no hi veus,
no parles.

I no he parlat.

Mai, amb ningú.

Però veure-hi, sí que he vist,
i sentir-hi, sí que he sentit,
però mai no he mirat ni escoltat.

I me'ls estimo molt, és clar, són

com la meva família. Tota la meva vida
he estat lligada a ells i si volen que ho digui,
doncs sí, estic contenta.

Que jo amb poc en tinc prou.
Una torrada amb oli, una presa
de xocolata, una tassa de llet,
un parell de galetes, quatre ametlles torrades...
Sóc vella.

Però m'agrada cuinar,
i als nens els agradava menjar. Al nen,
ara el senyor Guillem
—que estrany, que estrany que se'm fa dir-ho—,
al nen li agradava cuinar, sempre entrava a la cuina
i m'ajudava. Era un nen adorable...

Ha crescut, però encara
és com un nen.

Estimava el seu pare amb bogeria.

I bé, ja n'hi ha prou,
ara els deixo, que com podran pensar
tinc feina, molta feina. A veure
com em sortirà el xai, aquest any...

Ja els en faré cinc cèntims...

Que ho passin bé, doncs, i estiguin bonets...

FOSC.

1. A LA SALA

FELICITAT i ANGELETA.

FELICITAT:

Quina olor tan meravellosa
de lilàs i de llorers florits. És l'olor
de Setmana Santa.

Que estranya que és aquesta casa.
Tants anys i sempre que hi vinc
se'm fa estranya.
El pobre Guillem

ANGELETA:

Al cel sigui.

FELICITAT:

sempre em retreia
que mai no me l'havia fet meva.
Meva? Ara és del noi.
Sempre que hi vinc hi estic bé.
S'hi està bé en aquesta casa. Quina pau.
Quina pau... Sempre que hi vinc hi estic bé
i sempre em fa mandra venir-hi.

ANGELETA:

Es va fent tard
i la nena no arriba.
El nen encara dorm... estic cansat,
em va dir. Sí, esclar, pobric,
Amèrica és molt lluny.

A quina hora els va dir als convidats?

FELICITAT:

A cap hora. Ja ho saben de cada any.
L'hora del Sant Sopar, com deia sempre
el pobre Guillem.

ANGELETA:

Al cel sigui.

FELICITAT:

I com diu sempre mossèn Agustí.

ANGELETA:

Serà trist, aquest any,
sense el senyor.

FELICITAT:

Si vol que li digui, Angeleta,
jo m'hagués quedat a París. S'hi estava
tan bé...

Com per a si mateixa.

Hi havia

aquelles volves blanques dels pollancre
voleiant
sobre el Sena. Els castanyers
aviat començaran a florir. Aquelles flames,
mantegoses o rosades. I aviat
vindrà el muguet,
el muguet del primer de maig.

La nena ho ha volgut així. I el noi també.
Hem de continuar
la tradició, mamà, em van dir. Em feia
tanta mandra!
Si més no aquest any, mamà,
va dir en Guillem, si més no
aquest any.

L'any vinent, ja en parlarem.

I és clar que en parlarem!
L'any vinent, potser, la casa
ja no hi serà,
i l'Hort de les Oliveres serà tot parcel·lat...
En Bruno ja té els plànols fets...
Però en Guillem és tossut
com una banya de marrà
i s'estima
la casa i l'Hort de les Oliveres.

ANGELETA:

Les set, ja deuen ser les set.
Ho dic per la llum.
S'ha adonat que el rellotge està aturat?
Ahir li vaig fer donar corda,
però no marxa... Hauré
de cridar el rellotger.

Se'n va.

CORDELIRA, *Fora d'escena:*

Així comença aquesta història. Potser fa pensar, una mica, en la història d'aquell altre hort, tan lluny d'aquí, plantat de cirerers. Però no s'esverin, no es tracta pas, com ara es fa sovint, fins i tot massa sovint, de cap nova localització ni de cap canvi d'època, del vell drama de Txèkhov, no, ja ho veuran.

FELICITAT:

Em van posar Felicitat.
De fet, m'ho dic en llatí:
Felicitas.
Però tothom em deia *Felícitas*,
llegint el meu nom en castellà.
I el pobre Guillem s'enfadava.
Quanta incultura, deia,
i va començar a dir el meu nom
en català. Ell
n'era molt, de català.